

**OSTROŻNIE** (64) *av*

**ostrożnie** (63), **ostrożno** (1) *FalZioł*.

*Pierwsze o oraz e jasne*; -o- (11), -ó- (1); -o- : -ó- *Mącz* (3:1).

*comp* ostrożniej (10); -ěj (3), -(e)j (7).

*Sł stp, Cn notuje, Linde także XVIII w.*

*Z rozważą, przezornie, roztropnie; bacznie, pilnie; caute Vulg, Mącz, Calep, Cn; custodite Calep, Cn; pedetentim, provide, vigilanter Mącz; cate, prospecte, sagaciter Calep; cautim, circumspecte, curiose, praecaute Cn (64) : Dáy mi mądroftz fwiata tego/ ktorá ieft fśáleńftwo v ciebie pana mégo/ oftrożnie oddalitz. OpecŻyw [123]; Diar 85, 87; Strzedz fie ma oftrożnye ocyec/ áby [syn] ná byałą głowę ktoraby w nabożeńftwye fie nye kocháá/ nye wpadł. GliczKsiqż P6; Leop Mar 14/44; Ná latho zebrał fie [Herman] oftrożniey ná nie/ ále lámi przyiecháli dobrowolnie fie poddáli Prufowie y Pomorzánie. BielKron 349; Trzeba mieśca pewnego fzukać obozowi/ I oftrożnie idź przeciw nieprzyjacielowi. KochSat Cv; Cauté Opátrznie/ Mądrze/ Obrońnie/ Rządnie/ Oftrożnie. Mącz 42a, 495b, 496a; Ale nád wżyithko/ niechay to memu Dworzáninowi tkwi ządwy w głowie/ áby y w tym y w kázdey iney rzeczy oftrożnie poczynał sobie/ á rádniey był boiázliwym/ niż fmiálym GórnDworz G6v, K6v; HistLan E3; RejZwierc 49v, 50v; BielSpr 67v; WierKróc Av; Był to człowiek dáleko naprzod pátrzájący/ á powinności fwe oftrożnie vważájący [rerum muneris sui consideratus aestimator et expensor]/ fortyle woienne y pokoyne vmiejący. ModrzBaz 106v; Nie przepuścił nikomu ná kázaniu fwym/ pánom/ krolom/ y przełożonym/ złości ich y grzechy ná oczy im kładąc: wśákże z księżą oftrożniey fię obchodził. SkarŻyw 310, [237], 317; CzechEp 38; Lecż Chrifus pan oftrożnie mowił/ zábiegájąc wżytkim dumom/ y wymyřom ludzkim/ nie vymuiąc czći y chwały/ Oycu fwemu niebiełkiemu NiemObr 105; Prospecte – Oftrożnie, mądrzę. Calep [865]a, 173a, 174a, 281a, 937b; GostGosp 58, 62; GrabowSet E4v; LatHar 708; Pátrzciefz tedy brácia iákobyście oftrożnie fię fprawowáli: nie iáko niemądrzy/ ále iáko mądrzy WujNT Eph 5/15, Mar 14/44, s. 702; Otóz, gdy ten co pożyczá pomoc sobie może: tedy dozwaláią w téy mierze od tákiego pożytek álbo lichwę brác: dla tego oftrożnie przydáią tę phrafim álbo řłowo, wedle condiciiéy perfony. SarnStat 1273, 470, 474; KlonWor 12, 54.*

*W połączeniach szeregowych (2):* Ieřli będzie chciał czo mowić około miłości/ ábo piřać/ tedy niechay to ták fkromnie/ ták bącznie/ thák oftrożnie czyni GórnDworz Cc3v; á proři gdy obyczáie dobre fzczepił/ á złości wykorzeniał/ y przyczyny ich mądrze/ y łácnó/ y oftrożnie wykłádał: zdumiewáiąc fię pożytek bráli. SkarŻyw 544.

*W przeciwstawieniu:* »ostrożnie ... śmiele« (1): pómni nieřczęřliwa Wárná/ gdzie nieřmiertelnéy chwały cnotá chćiwa/ Nie ták oftrożnie/ iáko śmiele fye potkáá/ Y zwycięřtwo pogánóm z Ńiebie řławné dáá. KochPam 80.

*[W porównaniu:* Otóz ón widząc wåtpliwořć tych rzeczy/ którými fortuná włáda/ idźie w rzeczách oftrożnie iáko po ledźie/ y pewná rádá niepewnym řkutkóm vgadza. SenekaGórn 218 (Linde).]

*W charakterystycznych połączeniach:* *ostrożnie się obchodzić, poczynać sobie, postępować, strzec się.*

*Zwrot:* »mieć się ostrożnie (a. ostrożno)« = *mieć się na baczności, uważać; aspicere PolAnt [szyk zmienny] (10):* Iteż temu kto by miał ciężkořć wodi puřczánia/ ieřt [wilcze řyko] dobrá pomoczą/

Iedno fie miey na tim oŧtrožno *FalZioł* I 76b; *MurzHist* M3v; Miicie [!] ŧię oŧtroźnie/ czuicie a módlcie ŧię *MurzNT Mar* 13/33; Krol Angielski przez ich poŧły/ oŧtrzeżał Luteriany/ áby fie mieli oŧtroźnie/ bo fie nánię wŧytcy zbieráią. *BielKron* 224, 224; *BielSat* D3; *BielSpr* 68; *CzechRozm* 206; *SkarŻyw* 251, 571; [A gdi fie roŧbieraią obłoczą albo zwłoczą maią fie oŧtrožno miecz. by nagoŧczÿ fweÿ niewkaľy [!] *StatNorb* 84].

Wyrażenie: »daleko oŧtrożniej« (1): Dáleko oŧtrożniej trućizny tey duŧzney ŧtrzedz ŧię przyŧtoi. *SkarŻyw* 153.

Szeregi: »oŧtroźnie i z bojaźnią« (2): Iáko kto miedzy ŧzydły y oŧtrymi goŧdzmi gołą nogą ŧtapa/ bezpieczeñności niemáiąc/ oŧtroźnie y zboiáźnią nogę ŧtáwi: ták wŧytki ŧpráwy náŧze być przed Bogiem máią. *SkarŻyw* 114, 492.

»z daleka i oŧtrożnie« (1): [*chłopię*] wráćaiąc ŧię z dáleká y oŧtrożnie/ węźá tám wielkiego náľáľ. *SkarŻyw* 325.

»mádrze, (a) oŧtrożnie« (2): [*Lech*] Był tu napirwŧzym pánem Kroleŧtwá Polŧkiego. Ktore mádrze oŧtrożnie rządził czás niemáły *PaprPan* Dd; O ktorych gdy ŧię S. Ephrem dowiedziaľ/ iŧz ŧię ich ŧwoiey nierządnicy zwierzÿł: bieżaľ do miáľtá/ y mádrze/ á oŧtrożnie znaymoŧć [!] z oną iego niewiáľtą wziáľ: chcąc onę liŧzkę rozumem włowić. *SkarŻyw* 119.

»oŧtrożnie a (i) pilnie« [*szyk 1:1*] (2): Cautē cogitare et rem suam tractare, Oŧtrożnie á pilnie rzecz ŧwą ŧpráwowáć. *Mącz* 42a; IZ Pánowie Ziem náľznych w ŧádziech Wiécowych oŧobę náľzē ná ŧobie noľzą: [...] z którēy przyczyny [*księgi*] z więťŧzą wagą pilniēy y oŧtrożniēy [*cum maiori pondere diligentiusque et cautius JanStat* 505] máią byď chowánē. *SarnStat* 748.

»poćciwie i oŧtrożnie« (1): Krol [...] iechaľ do Cefárzá do Báberku doľyc poćciwie y oŧtrożnie/ y przyięť wdziēcznie od Cefárzá *BielKron* 352.

»oŧtrożnie i ŧprawiedliwie« (1): przez niego [*Boga*] krolowie kroluią/ y mádrzy oŧtrożnie y ŧpráwiedliwie o luďziách ŧobie poruczonych ráďzą. *SkarKazSej* 660b.

»oŧtrożnie a znienacka« (1): Cautē pedetentimque dicere, Oŧtrożnie á z nienacká mowić. *Mącz* 42a.  
Synonimy: *czujnie, mádrze, obronnie, opatrnie, pieczołowicie, pilnie, rozumnie, rządnie.*

Cf **NIEOSTROŻNIE**